

АМЦАБЗ

№ 1, 2016

Ағәыбра

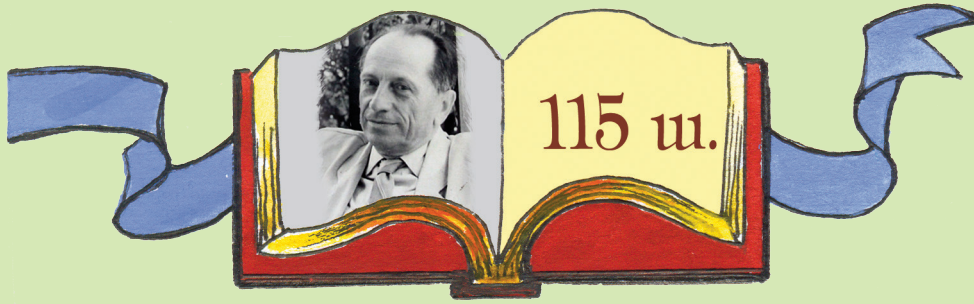


Альшзара



Лаша

Анасып



Миха Лакрба

И А Н А Қ Ә Н А Г А З А М Ы Ы З

Ашьха аңсақәа рҕы амра шынҕашәаз нахыс илашьцоит иаарласны. Насгы аңх убас илашьцазахалоит, ула аңәыршы ҕакызар иумбо.

Уахык, убастәкәа ианылашьцаз, аңх агәы еиәнашахьаны, Чхалҕа ақытан, әажә шықәса ирҕагылаз арҕыс Адлеи Капыта ашьшьыхәа абнара даалҕны, Смыр Мачагәа игәарҕ иакәыршаз аанда дынхыҕт. Лак ақытбжьыгы мгеит. Иңсы заны амзырха ааихитәан, дышиашаз аңацха ашьҕахьтәи аңзамц днадтәалейт, арака еилачны иҕаз аңамҕаз-бҕықәа рҕы иеыңәахны. Дшымгәыҕзоз еиңш ала дманшәалахеит Капыта: дазааигәан игәҕыха анагзара.

Смыр Мачагәа, Капыта иашьа данишь аеныңәкәа, хагәха абна иеиңан дыбналт. Уахынлоуп данныкәо. Капытагы алашараҕ иҕаитдозыз? Зны дааит, Мачагәа дихаеит, аха анс уны аоны дтәозма Мачагәа?! Дшыбналаз хаитан иаргы абна дылалейт. Деимдеит анахь, арахь диеиәазейт, аха аңсабара кәакоуп, иңәарагы имбеит, избахәгы имахаит ңаргы.

Акызатәык акәын Капыта дзыкәгәыгуаз уаха: «Издыруада Мачагәа игәыҕны уахатәи аңх-лашьца абрахь ионыка дкылнагазар?» – хәа. Убри азоуп Капыта уажә иаҕа иаатраҕы дааины дзаватәоугы!

Даанапыршьшын, иаңхьатәкәа аңзамцаҕы кылхарак гәеиңейт, нас абыцақәа днарыха-аарыхан, маңк иаартбаашәа дынкылңшит. Аңацха аоныңка адәахьаткыысгы илашьцан, иңәаз рыңәашьҕыбжь ада даеа шьҕыбжьык оныәуамызт.

Дхәыцуан Капыта: «Абналтра изыгәыҕрызушь? Мызки бжаки имбаңт ихәыңкәеи иңхәыси, аха урҕ гәхьааганы дыкәларым арахь, аңсы ңаауп... Ных, сцап наҕ»... – ааигәахәхьаны, илаңш нақәшәейт акылхараҕ иаакылчҕаз лашарак! «Ари закәхарызеишь?» – ихәан, иңашьаны дынкылңшзар, ассир! Мачагәа ихаҕа! Уи ииарҕа дшаалңыз, харҕ заңәы деилахәоуп, ңәашьык кны деимдо дныкәалейт акҕыәра...

Капыта иикыз ашәакъ ааилаиргәгәеит. «Иипшаауазеишь? Дзышьтоузе-ишь?» – хәа дыңшуан. «О, анцәа ду! Силымгой уажәытәкья! Пшра атахума!» – гәаныла Анцәа днаиашьяпкын, ишәакъ аңында акылхара ифкылеикит.

Мачагәа дгәамчамуа акфәыфара дыкфәан, уаантәи уа деитәтцуан, митәыкгы уи дкылкааны иеихсра маншәаламызт уажәазы.

«Зны даатгыланы имариа шпәасмоури?» – хәа дшизыпшуаз, иага хәызбаки татын-даматки иманы ахәыштаара ахафәи дааины афәардә дныкәтәеит. Иаңхәа игылаз егыи афәардә ацәашыи иикыз надырчабланы, ихы-ифәи арахь Капыта ишкәа иаархәны ататын аххра дналагеит.

«Абас дманшәаланы данбасоури уаха даеазны? Уареи сареи абас хәикәзыршәаз Анцәа ду ихышьбаргәытца сакәыхшоуп!» – ихәеит игәанала Капыта, нас ишәакъ фхәаиршалан, аңында Мачагәа илахь афәашара иарбаны даатцхоны, иаагеит аңшәмапхәыс лыбжыи:

– Ацәашыи! Ирцәа наф ацәашыи! Уатәхәа!

– Бымшәан, бымшәан! Ифәалазеи? Аңхыз ббама?

Капыта арт еибырхәо даазызырфәыр итәххан иеааникылт зны.

– Ифәалазеи хәа уцаахуеит... Ацәымза алашара унеины унадтәалеит ухахаза. Абыржә Капыта дкылпшуазар иудыруазеи?! Ирцәа наф ацәашыи!

– Акымзарак сыхуам, бымшәан. Быцәа!

– Ы-ы, узыршәо умазами, нас?

– Мап, бфәыртынч. Быцә!

– Мшәан, ухагахама, уцәажәашьюузеи?! Ирцәа наф ацәашыи! Алашара уадибалар уишьуеит ааигәа дыкәзар Капыта.

– Нас Капыта абыржә сибейт хәа сишьып бгәахәуоу? – даахьяпшит ипхәыс лышкәа Мачагәа.

– Мамоу, «сашья дахьушьыиз итәбуп!» хәа уаихәап убра ацәымза ушадтәалоу ибар! – иааималкит ипхәыс..

– Ацәымза сшадтәалоу сибейт хәа сахьишьуа егыфкам, бымшәан. Быцәа, быскәатц.

– Ы-ы уагыцәшәом акәу Адлеи Капыта?

Капыта игәы ифылхәаазшәатәкья дтәаит абас аңшәмапхәыс.

«Ы-ы, уагысыцәшәом акәу?» – ааигәахәт Капытагыи иаацфашьяны. «Усгыи снапәфәи дыфкоуп, дабасыцәцари?! Амала, абарт иажәакәа рхы ахьцо цкәа еилыскаапи зны», – ихәан, дахымыццакит дхысны ишьра. Акысгыи Мачагәа

цъарггы ацара игъы иштaмыз мѡашьo, дтынчза дтѡаны атaтын аххра дафын. «Изакъызеишь Мачагѡа астѡкъа игъы каршѡны дзыкоу! Издыруада арска-амта деибга-деизѡыда адѡы даныкъѡа га димазамшѡа игъы ианахѡазар?»

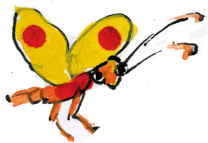
– Капыта сара ацѡгъара калеижътеигъы сишьырцы дыѡкъа дышсышьтѡу здыруеит, – ихѡеит Мачагѡа атыхѡтѡан.

– Нас? – лхѡан, лиарта даакѡтѡеит лара. – Угъы каршѡны узыкоузеи нас ас? Узымшѡозеи?

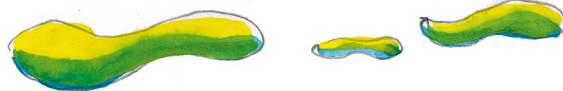
– Абыржѡйтѡкъа сшѡом. Сара исагоу, сара дыздыруеит. Адлеи Капыта – дхатца гѡгѡоуп, узцѡымшѡара иакѡым. Аха уи дхатца бзиоуп, аламыс змоу уѡоуп. Ас сиарта саалтцны харц-затцѡы сыштѡѡу даасхагылеит хѡа дсылакьы-суам. Уи ахатца бзиа иатѡеишьом ас ашьаура. Уи идыруеит ианакѡнагоу ашьаура.

– Ных, ианакѡнагазамыз хѡикѡшѡатѡкъеит убоу... уахала дахьысшьуа егъыкам... даѡазны хѡикѡшѡахп – ихѡан, ашьшьыхѡа ицсы заны ишѡакъ ацынта акылхара иаакылихын, дшааиз еицш дцеит.





Анатоли Лагәлаа



Ҙарашь икамбашь

Иахак дгәамцуан цәгья Ҙарашь,
Игәарымлазаап уи икамбашь...
Абат дәықәын икаауа,
Сеидру ан уажәшьта ианаауа...
Гәыбғанс иаутои, ашоура иагоит,
Азмах дукәа бзиа иабоит!
Цқьа инахәаахәуа имыццакзо,
Ахәынцәа зехынцъара ианахъзо,
Нас ихьшәашәаза икалоит,
Иаргь кыраамта иагәацхалоит!..
Аха ирыцхамы, мшәан, абат,
Аблақәа ирхәоит: мацк саашат!
Нас иангәарлалак, агәы аардоит,
Ахш жәпахаҳараза ианагоит!
Уцәгьейи убзиеи ейкароуп скамбашь,
Ихәоит, дахлафаауа Ҙарашь!



Азыцәа

Иахантәарак зынза имыцәа,
Ахықә иаван уи азыцәа.
–Ҙаха ҳаутом уара ацсымцқьа; –
Ахахә иацалон ацсызқәа.
Аха зәыцәахра иахьымзоз,
Уи игәанаған урт ахьынтәцоз,
Нас аңынца хәхә анашьтуа,
Азы иаатнагоит ацсыз қәашьда!..
Азәы иацәигар хәа ишәошәа,
Инышьтпраауеит, амцдәыжәәа роушәа!..
Ажәәан дузза иамырбакәа,
Ажәеипшьаа дузза агәра дмыргакәа,
Уи афатцахәы иаламкьысит,
Ус изымқәацо иардысит,
Агәра днаргеит, аламала,
Иаакәхазаргьы, ус хаа-хаала,
Азәгьы имтақәа агәала,
Акалмаҳа цшза шафо ала!..



Арбагыкэа

Арбагыкэа, ишээзхэада иарзнак ишшоз,
Зегьрапхьа еикэфеышэтит убра?
Амзагы ажэван ааныжьны ишцоз,
Уаанза ижэдыруан шэара!..

Арбагыкэа, убранза шэанкэышкэоу, ишэхэа,
Шэзыкэлозеи ацла шэычерыххо?!
Асааткэагь кахажьуеит, изахтахуи ара,
Ихашэхэозар шыта ианыхэло!..

Андуи аиатцеи

Иууеи, цымхеит, шыта ухэычума,
Узыцэшээз закэызеи, бгахэычума?!
Уарбагы гьрачкэын ама ицазар,
Хакэтарцынагы шэаны имтазар!..
Ушьацхэа игылаз нак иафкэазар,
Ак ашьтоуцандаз, ма лапкэазаргы!..
Уи амагышра хыла иасит.
Иухэап арака, фартынк мөасит!..
Адыхэа баба шытанарчылеит,
Хкэыткэа даара идырцсылеит!..
Чазнык иануба хэвн ааигэара,
Зынза итаумыжьлароуп агэара!..
Ачэанацаанза иара ахшыыра,
Нак иахыцкэаа ахакэмачыра!

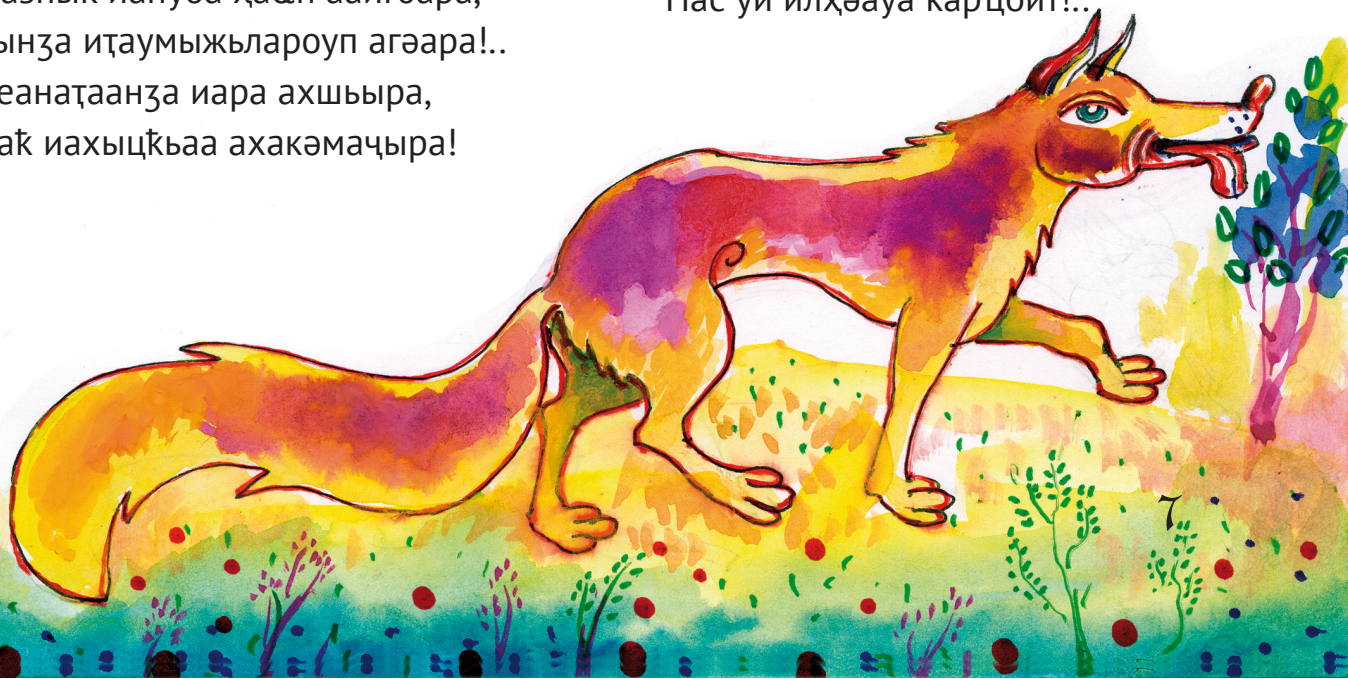


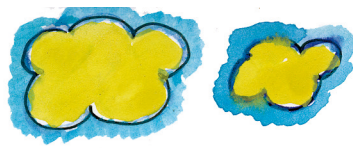
Хьыблеи лкэатакэеи

Хьыбла башаза дбаазеит,
Уаха лкэатакэа маазеит!..
Дрыдынцэалан илаазеит,
Уаха лылам, даапсазеит!..

Уажэгы дгэаан дтэоуп, абан,
Дырхаштгэышьеит, азы рбан...
Шэзысзымхэыцуеи, лхэоит, сара,
Дара андэыкэло зсара!..

Аха акэатакэа ирзазом,
Иааилашэшэеит хэа, изхынхэзом!
Хьыблагь азсашья лдырцоит,
Нас уи илхэауа карцоит!..






Цъума Ахэба

Ашыапызаца

Ажэабжь



Ханхара-нцыра рыбаанза, хэны ашытахь амхырта унтысны ушнеиуа, унадгылон ахэақэа тамларц азыхэан, есқынгы итцарбақа иаркыз агэашэ хэычы. Уахынтыцуаз, иқан ацець. Аныхра азыхэан, уимоу уццакуазар иужэыртэ, есқынгы азы тан. Абжыаапны иахжэуаз, еихаразак хан абыста анылуаз, уеизгы-уеизгы иаагатэын азыхь афынтэ.

Уи азыхь ытыцуан, Кэыдрықа узлацоз амардара уанылбаалак, абахэ иалыкэкэо, азын икэандаза, апхын ихьшэашэаза.

Ари аены асас дахь дахтан. Аеы дакэтэан ашта данталалак, дзакэ сасыз иаармарианы еилахқауан: аехарцартахь днеиаанза, агэреи аеышыкыли хқаанза ихала дэыжэтыр, уамак дсас думызт.

Убри аены, аматцуртафы, зынран, ихьтан азыхэан агэгэахэа амца еикэцаны хаштэаз, еыкэашак дакэтэаны, хашта тбаа-тыца ифаз агэашэ данаадгыла:

– Ацшэма! Уабакоу?! – хэа ибжыы лахфыхза ианфит, ибжыы ала дидырзар акэхап:

– Сара сицылоит, шэара амца шэнахэапш-аахэапш, – ихэан, асас днаицылан, агэреи аеышыкыли аанкылан дэыжэихын, агэра аехарцарта инахаршэны, аматцурта иаафналан, уамак мцыцкэа, хасас дахь игэы шэмырфыхын ихэан, ацыматрахы дцан, иаатганы қыжэк ишыт хаб.

– Ишэымбои, нанраа, уара, – сашьеихаб лхы наиқэкны, – акэасқыа ауацьяк афны амца еикэца, – ашытахь сара сзы, – нан, ипханы уеиилахэаны, аирыз азна азыхь аага, – лхэеит хан.



Зыхъла ачачхалеи инатцакны аирыз ансыртэы, изгарц ианаашытысх, санынапш, Кэыдры кэытэак шааиуа итынчза итатэон итамбо, уака ахэыцкэа ыкэабартас ихаман, сылапш нкыдхалеит.

Сыбла сажьюу, изакэызеи схэан, аирыз насыргылан, ашышыхэа сфынаскоит азтатэа ашка.

Ачыкыра снаватэеит скылпш-кылзырѡуа.

Ѡбака-хцака шыаѡа азы иалагылоуп, ашэишэи иакараны, ишкэакэаза цсаатэк.

Зны-зынла, ахэда хэхэаза, апынцэа кэапшыза инапшы-аапшуа, нас апынцэа амтэыжэѡа инатцаршышыны иатэахуан, «рыцха, ахыта иакит». Уи инацлеит, итегыы изрыцхасшыаз аеакы – ихэхэаза иатцагылоуп шыапы затэык. «Рыцха, абгахэыцы иафеит егыи ашыапы. Ахыта иакит. Аѡныка изгап, ирыцхауп» – хэа аасгэахэит.

Ачыкыра сцэытцыпшны, апышэ аѡытцра инавтатца иахыгылаз уажэы сабазом схэан, исышыаз ажэцэеимаакэа аасышыысхын, сшыапкэа баазаргыы акгыы сыхыуам, сыѡнапык рыла иааныскылар амтэыжэѡакэа, ахышь акэчышь анакуа еипш схэан, иаимлагэаны ианааныскыла, бжыы баапсыктнаркыан, амтэыжэѡакэа ашыѡшыѡхэа убас иакыеит, исѡамсырц азыхэан, итегыы иргэгэаны исгэытцаргэгэа ианааныскыла, иахагыы ихэхэан, азмтэыжэѡак анысѡас, сыхлахатц гыжыызар акэхап, азы салахаит. Сыѡнапык антацэы, схы инаркны сшыапакынза азы схыкэкэа саныѡагыла, ашыапызатэа ажэѡанаѡэ снатцапшит.

Азы схыкэкэа, сыци-сышэи еихамгыло, аматцурта санааѡнала:

– Унан, уан дукэыхшоуп, иухыи? – хэа дцааит сан.

– Азы салахаит.

– Уааи, нан, ирласны уееилых, ахыта улалоит. Азыхы аарла иаауеит, азы уабалахаи? – Икастцаз, иаасыхыыз зегыы сан ианласхэа:

– Иуырц иутахыз ашыапызатэа акэзамызт. Уи азыцэа акэын, азыцэакэа зегыы ѡба-ѡба шыапы рыцоуп. Ирфо ацсыз ауп. Азыцэа, нан, азхара анафалак, ацсы ашыоит шыапык икэгыланы, уи анаапсалак, егыи ашыапы икэгылоит.

– Ахыта иамкзои?

– Ашыапкэа рыбаѡкэа, нан, итацэуп, ахыта иакзом. Егыи, нан, узжыаз, шыапы затэык икэгыло, сара знызатэык избахыеит, уахынла, азмах адагкэа акуазар акэхарын.

Зымышыта цэгьюу, ауаѡы изыхэан, нан, Ашыапызатэа хэа изырхэоит.

– Абзиара кастцоз цыысшыон...

Гунда Сақаниа

Зыцсы тоу
асаат
жәбахьюма?

Ғнатуеит,
ишәахахьюма?

Уахи-ени,
мап итәазом,

Ҙсшьаха
амам,
Иаацсазом.

Амц зхәо
ипынта духоит,

Амц зхәо
илимха
духоит,

Ибз духоит,
ихтәатәуп,

Амц ацыхаагы
цтәатәуп.

Сылахь дапхьон,
Сан аччахәа,
Быцәгья здыруеит
Бхала ихәа хәа
Салхәон, сыцәгья схала исхәон,
Амц самхахәар,
Слыпкон.
Даара исцәымгын,
Сара ачын.
Иара дуун са

схәычын.



Ақәа ауеит,
Ақәа ауеит
Ақәа ажәәан илбаауеит,
Сара адггылаф сынхоит,
Сани саби бзиа избоит,
Бзиа избоит сара зеггы,
Амра еипшуп са схәфгы.

Ашәтыц цазаап ныкәара,
Ааигәа-сигәа,
Мап хара,
Ацша иақәтәан

иласуан,
Аенынтәарак
исасуан,

Дунеи иакәшан
Ихынхәит,
Ихьтакызаап,

илахәит,
Иаацсан,
ицәеит,

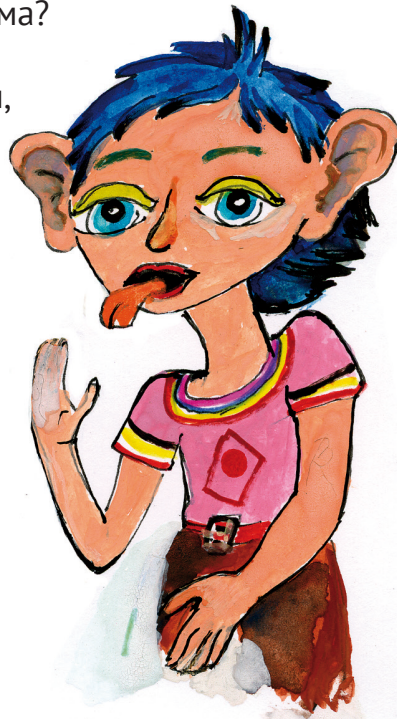
Ҙхызк абоит,
Иахьыцәоуггы
Иеырбоит,
Хызас иамоуп
абыгькәа,

Хчыс иамоуп
анапкәа.

Ацша цшьаала
иартысуеит,
Ашәт агарашәа

ахәауеит,
Уатцәы ифыхар,
ашәа ахәап

Афызцәа рышка
хәмарра ицап.





Идыргәаз ахәычы,
Уахынла дацәажәоит
ахчы,
Ацәа ииааиуеит
хәыч-хәычы,
Апхызкәа тацәахуп
ихчы,
Акакала урт
ибоит,
Аха ашамтаз
ицәынтәоит.

Ашәтыц иахьуеит
анапкәа,
Амахә пырцәеит
ахәыцкәа.
Ахаҕы ацәахт,
иахбазом,
Ихацәгәаит
уаха ишәтзом.



Ашәт антәуо
абжыы газом,
Азәымзаразә
иахазом,
Агәы акы алоуп
еилхаргап,
Алабжышхәыцкәа
кәап-кәап.

–Ашәт, ашәтыц,
мшыбзиа,
–Бзиа убааит
ахәычыбзиа.
–Узырҕыхазеи
шыжьза?
–Амра гәыраз
амра бзиа,
Сыбла хнамки
илашаза.

АСТАН ИГӘТЫХА

Акәа ауеит
Сцазом ашкол ахь.
Асы ауеит,
Сцазом ашкол ахь.
Амра пхоит,
Сызцом ашкол ахь,
Сара ахәмарра
стахуп,
Сара сәыза
дысыпшуп.
Зынзак исхәо
шәахазом,
Сара ацәа
сызхазом.
Сзымышәмарит
сызхара,
Исдырхагоуп
ацара.
Сара сзыхәа –
акәа ауеит.
Апша асуеит,
Асы ауеит.
Амра пхозар –
сара сзы.
Са сыхәмаруеит
зегь шәзы.
Шәца ашкол ахь
Сара сзы.
Сәыза хәмарра
иҕахуп,
Иаашар хәлаанза
хаицуп,
Дысымгәаарцаз
зынзас,
Сицыхәмаруеит
зегьы шәцас.
Сәыза ихьзуп
ахәыцра,
Дсыцыхәмаруеит
сызхара,
Нас, еицахцоит
ацара.





Азын

Азын шкээкэа аауеит сасра,
Иѳаѳхаѳаччо иѳшзаза.
Ауапа шкээкэа ашәтданы,
Амѳа иқәлеит иласны.

Леон Цәеиба,
Б. Шьынқәба ихьз зху
Ақәатәи абжьаратә школ №1 аҫаѳы



Акәчышь

Акәчышь сьмоуп иѳшзаза,
Ахы кәымпылза, игьежьза.
Санахәаѳшуа игәыкуеит,
Нас иѳуеит, иѳыруеит.

Амра ааигәа узнеизом,
Избанзар амра харазоуп.
Амра ааигәа унеирц утахызар,
Унанашьтзом, аеазоит.

Аманда Амчпха,
Д. Гәлиа ихьз зху Ақәатәи
абжьаратә школ №4 аҫаѳы





Ғагалан

Ғагалан иблахкыгоу, ишычоу, ибарақыату аамтоуп. Уи аамта зынзагы ихшәашәарам, зынзагы ишоурам. Сара сзы ғагалантәи аҗсабара аамтақәа зегы иреиғасшьоит. Уахынапш-аапшуа атлақәа рыбҕқәа капсоит, иҗоуп ашәырхкқәа изғало; ахәырма, амандарин, атәа, ажь, аха убас ит. Ақытағы аус рацәоуп, аҗш ғырхуеит, ажь ртауеит, атәа еиқәырцоит. Ашәыр хкқәа рцәахуеит. Азынразы рыҗедырхиоит.



Сан

Са сдәылцны адәахыи
Ашәт какацқәа ськәшәауеит.
Сан илыстоит сгәацаҗха,
Бзия бшызбогы схәауеит.

Анас Ғәрамиаҗха,

Б. Шынкәба ихьз зху Ақәатәи абҗьаратә школ №1 атәаы

Сашьа Даут

Сгәатца иҗоу сашьа Даут,
Сгәазхара усызбом.
Есени узбаларц сҗахуп.
Уда сыҗшзахом.

Асахьақәа тихит Аслан Пәлиа,
Ал. Аршба ихьз зху Ткәарчалтәи
5-тәи абҗьаратә школ атәаы



Аибашьра

Аибашьра иазкны сан исеитәлхәеит хтыск. Уи изкуп сан лашьа Акаба Астамыр (Дамка), 29 шықәса зхыцуаз, Ақәа ахақәитразы иҗахаз (24 сентиабр азы) афуникулиор ахы ианақәитыртәуаз, Чанба имәаду ағы.

Сентиабр мза 17 аены ицеит атдыхәтәантәи ажәыларахь агәыц «Шьаратын». Ирыдын дтас ВИЕМ хәа иахьашьтоу ала Ақәа иалаларц. Убра аиҗахысра гәгәа кәлеит. Ирацәаөхеит ирхәыз, иршькәаз.

Саншьа Астамыр ишыза гәакьа данырхә, дныжьны дзымцеит, дылбааигеит ахәыҳаракыра ақынтәи. Ишыза ашәартадарағы дааныжьны, ишызцәа җшьык дрыцны, ргәыц иахьзарц идәыкәлеит. Ақәа агаразы ицоз аиҗахысраан, Дамка ишызцәеи иарей Чанба имәаду ақны иааиуан еиҗш, ақыртуа еибашьцәа ирылашәеит. Ишызцәеи иарей рпатронақәа нцәаанза аиҗахысра иағын. Аиҗахысрағы ахәра гәгәа иоуит, дыргҗаны ахымта дадыргеит. Егьырт ишызцәа хабарда ибҗьазит. Ачкәын җшза дышьны адәы дықәжьны даниба, атыпантәи абырзен нхағы анышә дамеидеит. Убри абырзен хатца ибзоурала, мызкы антцы ашьтахь ауп Дамка ишызцәеи иашьа еихаб Ахрей иҗсыбаө анырыҗшаа.

Аҗсны Аҗынцьтәылатә еибашьраан илиршаз азгәатаны ианашьан «Агәымшәаразы» амедал.

Дтаацәаразамызт. Анышә дамадоуп иқыта гәакьа Члоу.

Леон Ахәба,

Д. Гәлиа ихьз зху
Ақәатәи абҗьаратә школ №4 атәаы





Цыашьаныкэа аразкы шилъшаауаз

(Англиз жэлэр рлакэ)

Дыказаарын чкэынак. Ихзын иара Цыашьаныкэа. Шыжымтанк, амра ан-
цэытыччоз аамтазы, ашта дынтыцит иразкы ицшаарц.

Амса даныланы дышнеиуаз, цгэык ааицылеит.

– Уабацо, Цыашьаныкэа? – ицааит ацгэы.

– Разкыцшаара сцоит.

– Икалома саргы суццар?

– Изыкамлои! – ҫааитит Цыашьаныкэа. – Уыца хаицылар, иахагы еигьми.

Рыыцагы рфынархеит атрим-атрым хэа иныкэцала-аакэцало.

Ус ишнеиуаз, лак аарцылт.

– Шэабацо, Цыашьаныкэа? – ицааит ала.

– Разкыцшаара хцоит.

– Икалома саргы сшэыццар?

– Изыкамлои! – ҫааитит Цыашьаныкэа. – Храцэаохар, иахагы еигьми.

Рыхык рфынархеит атрим-атрым хэа иныкэцала-аакэцало.

Ус ишнеиуаз, атэыоакэа хахаза цьмак аарцылт.

– Шэабацо, Цыашьаныкэа? – ицааит ацьма.

– Разкыцшаара хцоит.

– Икалома саргы сшэыццар?

– Изыкамлои! – ҫааитит Цыашьаныкэа. – Храцэаохар, иахагы еигьми.

Рыцшьыкгы рфынархеит атрим-атрым хэа иныкэцала-аакэцало.

Ус ишнеиуаз, цэ-дук аарцылт.

– Шэабацо, Цыашьаныкэа? – ицааит ацэ ду.

– Разкыцшаара хцоит.

– Икалома саргы сшэыццар?

– Изыкамлои! – ҫааитит Цыашьаныкэа. – Храцэаохар, иахагы еигьми.

Рыхэыкгы рфынархеит атрим-атрым хэа иныкэцала-аакэцало.

Ус ишнеиуаз, рбагы шкэакэак аарцылт.

– Шэабацо, Цыашьаныкэа? – ицааит арбагы шкэакэа, ика кацшь.

– Разкыцшаара хцоит.

– Икалома саргы сшэыццар?

– Изыкамлои! – ҫааитит Цыашьаныкэа. – Храцэаохар, иахагы еигьми.





Рыфѡыкгы рѣынархеит атрим-атрым хѣа иныкѣцала-аакѣцало.

Акыр иныкѣахъан еипш, ахѣлара аарыхъзеит. Хѣабацхъари хѣа ишхѣыцуаз, амѡа аѣыкѣан ѡнык рбеит.

Цъашъаныкѣа, иѡызцѣа шѣыбжбы шѣмырган хѣа реихѣан, ипсы заны днеин апенцъыр дынкылцшит. Иагъибейт абрагъцѣа астал иахатѣаны ацара апхъазара ишаѣыз.

Цъашъаныкѣа иѡызцѣа рахъ дааин, адырра шаашѣысталак, ишшѣылшо ахѣ хѣара шѣалага хѣа рыдитцеит. Рѣырхианы иаагылеит. Цъашъаныкѣа адырра анрицѣтѣкѣа, аума кѣалеит ара: ацгѣы кьиуит, ала уыуит, ацъма кѣаит, ацѣ хѣааит, арбагъгы «кры-ка-ка-кыу, кры-ка-ка-кыу» хѣа аѣытра иалагеит. Убри аѡыза агъалпал шътырхит – абрагъцѣа шѣакъан, илыѡныбгъыжѣаа гѣарапара ицеит. Цъашъаныкѣа иѡызцѣеи иарей аѡны иныѡналан, апшѣмара ааныркылеит.

Аха иага ус акѣзаргъы, Цъашъаныкѣа игѣы иѣанын, абрагъцѣа хынхѣыр хѣа дшѣон. Ус, ашъталара аамтѣагъ ааит. Цъашъаныкѣа иѡызцѣа дасу ртыпцѣа рзылихит: ацгѣы акѣардѣ ианиртѣалеит, ала астал атѣака ицѣаиртѣеит, ацъма алагѣрахы идыкѣитцеит, ацѣ агѣратѣака ицѣаиртѣеит, арбагъ аѡны ахыб икѣтѣеит. Иара ацѣартѣ днылаиет.

Абрагъцѣа аѡнаѣы ацѣашъкѣа шыцѣаз анырба, рѡызак дрышьтѣит ацѣаракѣа ааигарц. Аха днеит рхѣаанза, дкылкъан дааит деишѣарейтѣараха, дзыкѣшѣазгъы реихѣеит.

– Аѡны сахыѡналаз, – ихѣеит, – акѣардѣ сыненыкѣыскуан еипш, тѣакѣажѣык дпо дантѣалазаарын, ашытѣхѣа атѣы сылалыкшеит!

Еилышѣакаит, уи ацгѣы акѣын.

– Хцѣаракѣа згоит хѣа астал снадгылоны, уи атѣака еимаазахѡык дыцѣатѣазаарын, акытѣы-кытѣыхѣа ааз сылаитцеит!

Еилышѣакаит, уи ала акѣын.

– Сеиханы алагѣра сахыкѣалаз, уака азѣ длагон, апкѣѡхѣа дысѣасит. Сшьапы сыкѣайкѣарц акгъы аасыгымхеит.

Еилышѣакаит, уи ацъма акѣын.

– Уантѣи сеиханы агѣратѣахъ сахыылбааз, уа мѣыршьаѡык дыцѣазаарын. Апырхѣа иеиха ансышьклеитѣа, аарла сыпсы ицѣызгеит.

Еилышѣакаит, уи ацѣ ду акѣын.

– Урт зегъ ухы икѣукрын, ахыб икѣтѣаз акынѣаа цѣыршѣахѣ иакѣымзар. Убас ицѣарыхѣтѣаза бжык аатѣицеит «Дыкны дысѣаажѣг! Дыкны дысѣаажѣг!..» хѣа, изулакгъы, сшьамхы сеасыргеит!

Еилышѣакаит, уи арбагъ акѣын, «кры-ка-ка-кыу, кры-ка-ка-кыу» хѣа ѣнатуан.

Еиптеигеит, аус адиулеит Валентин Кѣагѣаниа

Ефрем Ҳарба

* * *

Сеикәшәоит иансыцу Дыргъежь сла,
Суаса сзапшаауеит шытала,
Ҳаицшәарыцоит ианаамтоу,
Ахәгы азысшоит ишахәтоу.

АҢЪСУАРА

Ацәгьоураз – ипынгылоуп,
Абзиараз – ихәартоуп,
Ацсуарагы закәануп,
Ҳақәныкәар хәхәтоуп.



КӘАРАСА

Дышәсырдыруеит Кәараса,
Даара бзиа избо араса,
Дацоуп атла деимдауа,
Араса цырақәа кәшәауа.

Цәгья илбазом иҫоуггы лфарц,
Илтахуп лассы илызхарц.
Уанза икаршәқәоу лызлырхоит,
Пҫызла иҫоуггы лфошәа лбоит.

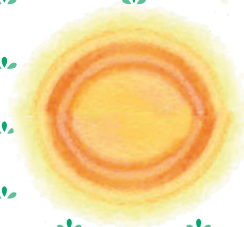


Игеит ахысбыжъқәа хара,
Ҥацак дхаргалт аонра.
Хқытаҕ чароуп иахъазын,
Гәырғара ацуп зеггы хзын.

Ауа-агәыла, атынха,
Асас дагым хамзырха,
Хмаашьазакәан рымац хуп,
Хжәйтә цасқәа лаҳмырқәып.

Ацсуа исас харантә дгәеитон,
Иус аанижъуан иара изын,
Ицшәма дгәырғьо апацха ддәылцуан.
Лхаҕы ччон, лгәы разын.

Уажәы апацха баша цшзароуп,
Зеггы лшарала хайхауп,
Аха хцасқәа хара игылоуп,
Цьюкы рзын амал ейхауп.



МАТА

Мата даара «дынхаѡуп»,
Дхәычызарггы «дуастаѡуп»,
Аоны пашәза «еилиргеит»,
Хыла-гәыла зегь ѡахеит.

Ахахә згәыдитцаз аецыс
Ианцыгь иаршәит хара асыс,
Ашәи аҕенцьыри «иуастеит»,
Уаха изымаатуа ичаҕеит.



Сара сыңсадгьыл

Сара сыңсадгьыл Аңсны хэыцуп, аха даара иңшоуп. Ара икоуп ихараку ашьхақәа, иңхоу амшын, насгьы илашоу амға.

Аңсны аҳтнықалақь Ақәа ауп. Уи крызхыцуа қалақьуп, насгьы иамоуп атоурых ду. Зыңза Аңсны икоуп быжь-қалақьк: Гагра, Пицунда, Гәдоутә, Афон ғыыц, Ақәа, Ткәарчал, Очамчыра, Гал.

Аңсны ирацәоуп иңшоу атыңқәа. Ақәа икоуп аботаникатә баҳча, аңсуа театр, амаамыңқәа раазарта. Пицунда икоуп ауахәама. Ауахәамағы игылоуп ауарган.

Сара сықалақь иахъзуп Афон ғыыц. Ари акәакь ағы икоуп аңшзартә тыңқәа: Ауахәама, Анакәақиатәи абаа, азхычәа, Афонғыыцтәи ахағы.

Лассы-лассы сара сыңсадгьыл иаңаауеит асасцәа рацәағны, атуристцәа.

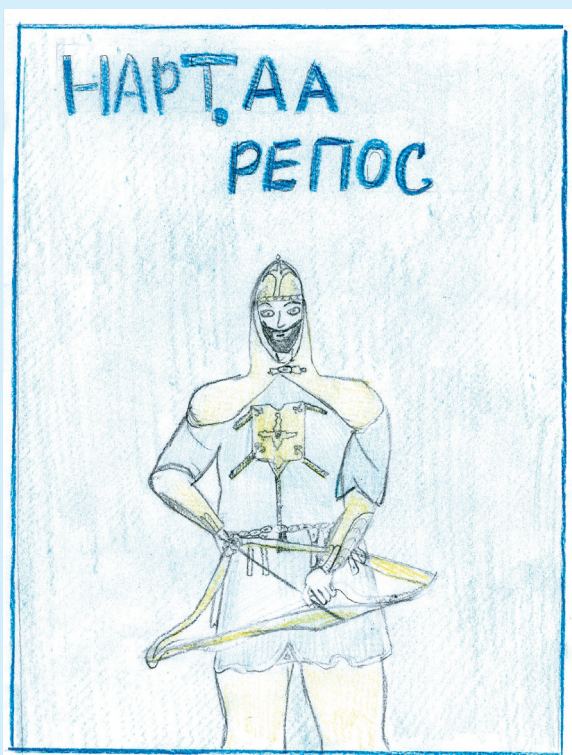
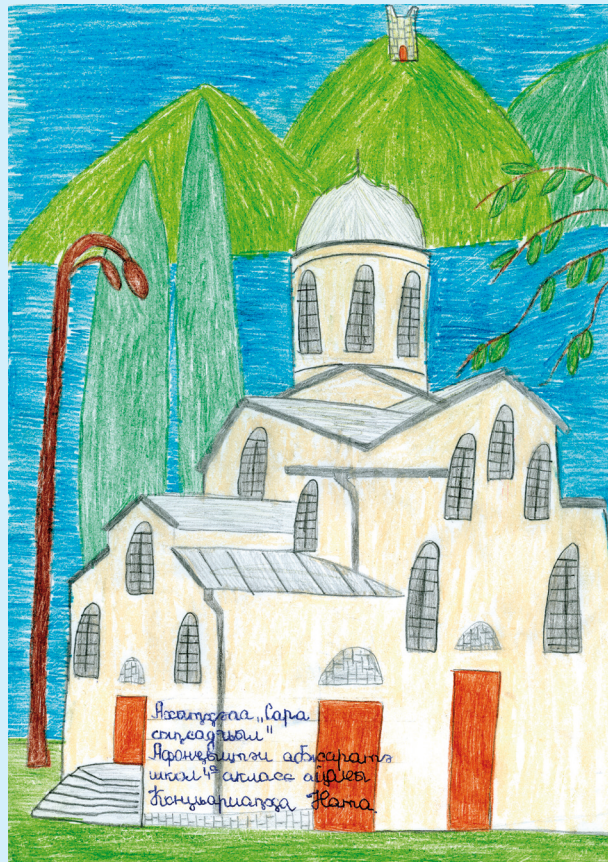
Аха 1992 шықәсазы сара сыңсадгьыл ағы икалеит арыцҳара, иалагеит аибашыра. Ахацәа зегьы цеит еибашыра, рыңсадгьыл ахычара. Урт рыгәтә игылан сабдуи саби.

Аиааира амш сентабр 30, 1993 шықәсазы – Аңсназы реиҳа инасыцу мшуп. Уи ныҳәа дууп ҳара хзы.

Ишәтлааит сыңсадгьыл пшза, иказааит зхы иакәитү ажәлар! Есымша икалааит атынчра!

Ната Концьариаңҳа,

Афонғыыцтәи абжьаратә школ атцағы



Бзиа избо ашәкәы

Даара бзиа избоит аңсышәала ашәкәы аңхара. Сара схатэы бызшәала ашәкәы аччахәа саңхьоит, иагьсылшоит сзыпхьо аилкаара.

Сара зегь реиҳа бзиа избоит Нартаа репос «Сасрыкәеи пшьынәажәи зеижәык аишьцәеи» ирызку. Ари аепос Нхыт-Кавказтәи хашыцәа: адыгақәа, ақабардақәа ухәа азәырөы ирзааигәоуп.

Нартаа арт аңсуа гәымшәақәа, ахацәа гьәөқәа, ахәымгара иағәагылоз хәа иңхьазан.

Ари аепос иаңхьаз гәахәарыла идимкылар залшом Нартаа аишьцәа ргәымшәара, ран Сағанеи Гәашы лкәығара, ажәакала, рыпатуеиқәцашыа.

Ари аепос аңхара гәахәара дууп аиҳабацәа рзгы, ахәыцқәа рзгы. Лымкаала иазгәастар стахуп Нартаа аишьцәа рахәшыа затәы Гәында пшза пату шлықәырцоз, рнапы дықәыргылары дшырбоз, баөлашала дшыраазоз. Насгьы аишьцәа реитцбы Сасрыкәа иира даара ишамеигәыргьаз. Иара ипстазаара зегьы аиаша ишазкыз, ижәлар зегьы ашәартара ишацәихьчоз, ағәцәа дшырғәагылаз.

Сара Нартаа репос саңхьахьеит, даҕа зныкгы гәахәарыла саңхьоит.

Мери Цандариаңҳа,

Афонғыыцтәи абжьаратә школ атцағы

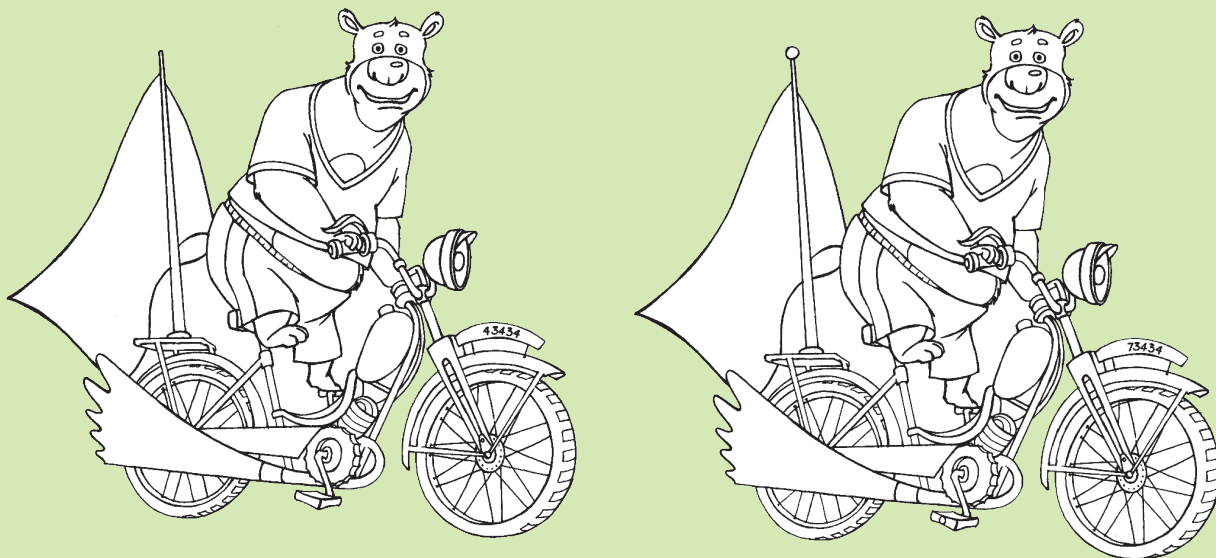
Аребус

АБРА ИАНУ ШӘАҢХҢАР ХӘАМҢАК ШӘАНАХӘОИТ



Иеиқәлыршәәит Лиуда Церетелпха

Атак: Уарсшаа урзыр, Арсынара гаааент



Амшә ацирк аҥны иқәгылоит. Аә-сахыак злеиҥшым адырғақәа хәба ыкоуп.
Ишәыҥшаа!

